

รายงานพิเศษ

ตลาดแรงงานหลังคลายล็อก....พินิจจุดต่ำสุดแต่ยังมีความอ่อนไหว

เอกสารประกอบการประชุมประจำเดือนกันยายน 2564

สภาองค์การนายจ้างผู้ประกอบการค้าและอุตสาหกรรมไทย

โดย ดร.ธนิต โสรัตน์

ประธานบริษัทในเครือวี-เซอร์ฟ

รองประธานสภาองค์การนายจ้างผู้ประกอบการค้าและอุตสาหกรรมไทย

วันพฤหัสบดีที่ 16 กันยายน พ.ศ. 2564

ปฏิเสธไม่ได้ว่าการใช้พรก.ฉุกเฉินและมาตรการคุมเข้มพื้นที่เศรษฐกิจเกือบร้อยละ 40 ของประเทศ เพื่อยับยั้งการระบาดของโควิด-19 ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจอย่างรุนแรง จากข้อมูลธนาคารโลกล่าสุดพบว่า ช่วงเกือบ 2 ปีเศรษฐกิจไทยทรุดตัวรุนแรงทำให้คนไทยยากจนฉับพลันมีจำนวนเพิ่มขึ้นถึง 1.5 ล้านคน ช่วงครึ่งปีแรกของปีพ.ศ.2564 เศรษฐกิจถึงขั้นติดลบที่ยังประคองตัวได้เพราะภาคส่งออกสามารถขยายตัว กอปรกับเงินกระตุ้นเศรษฐกิจและเยียวยาที่ใช้ไปแล้วเกือบหนึ่งล้านล้านบาท (ณ วันที่ 10 ก.ย. 64 คงเหลือ 72,313 ล้านบาท) รัฐบาลออกพรก.กู้เงินเพิ่ม 5.0 แสนล้านบาทอนุมัติโครงการไปแล้ว 7.4 หมื่นล้านบาท หากจะให้เศรษฐกิจขยายตัวเป็นบวกเกินร้อยละ 1.0 จำเป็นจะต้องเปิดประเทศให้ภาคเศรษฐกิจกลับมาฟื้นตัว

ภายใต้ข้อจำกัดของการติดเชื้อจากโควิดยังรุนแรงถึงจะมีแนวโน้มลดลงแต่ยังทรงตัวอยู่ในระดับวันละ 1.4 หมื่นคน ทำให้ “ศบค.” ยังริรอที่จะยกเลิกพรก.ฉุกเฉินเนื่องจากต้องรอออกพรบ.โรคติดต่อฉบับใหม่ อย่างไรก็ตามการผ่อนคลายมาตรการล็อกดาวน์ในช่วงที่ผ่านมาทำให้ห้างค้าปลีกทั้งเล็กและใหญ่, ร้านอาหารและสถานบริการต่างๆ กลับมาเปิดถึงจะมีเงื่อนไขอยู่บ้างแต่มีผลทำให้เศรษฐกิจค่อยๆ กลับมาฟื้นตัวแบบค่อยเป็นค่อยไป ปัจจัยสำคัญขึ้นอยู่กับ การเข้าถึงวัคซีนซึ่งขณะนี้เริ่มฉีดเข็มแรกแล้วร้อยละ 54.5 ของเป้าหมายห้าสิบล้านคนขณะที่เข็ม 2 สัดส่วนประมาณร้อยละ 24.5 ของเป้าหมาย เศรษฐกิจที่จะกลับมาฟื้นตัวเกี่ยวข้องกับความสามารถของรัฐบาลในการยับยั้งการระบาดจนสามารถนำไปสู่การเปิดประเทศได้เป็นโจทย์ที่ท้าทาย

การตอบสนองทางเศรษฐกิจหลังผ่อนคลายการล็อกดาวน์ทำให้ผู้คนสามารถกลับมาใช้ชีวิตประจำวันได้มากขึ้นถึงแม้จะยังมีเงื่อนไขหรือการเคอร์ฟิว อย่างน้อยทำให้พลวัตรของอุปสงค์การจับจ่ายใช้สอยค่อยๆ กลับมาขับเคลื่อนการจ้างงานได้บ้าง เห็นได้จากช่วงคลายล็อกก่อนหน้านี้ที่ห้างสรรพสินค้า-ร้านค้าปลีกทั้งเล็กและใหญ่มีผู้คนจำนวนมากเข้าไปจับจ่ายใช้สอย อีกทั้งร้านอาหารและสถานบริการต่างๆ กลับมาคึกคักถึงแม้อาจเปิดได้เพียงครึ่งหนึ่งกว่าปกติก็เป็นสัญญาณที่ดีต่อการฟื้นตัว การจับจ่ายใช้สอยจะทำให้เกิด “Reproduction” หรือการผลิตสินค้าเข้ามาเติมเต็มผลคือทำให้การเพิ่มขึ้นของการใช้อัตราเงินเครื่องจักรของภาคอุตสาหกรรม (CPU) ปรับตัวสูงขึ้น สัญญาณการฟื้นตัวทางเศรษฐกิจสะท้อนจากการนำเข้าสินค้าเครื่องจักร/ทุนเดือนกรกฎาคมที่ผ่านมาขยายตัวร้อยละ 35.4 สูงสุดในช่วง 7 เดือน ขณะเดียวกันการนำเข้าวัตถุดิบ-สินค้าสำเร็จรูปเพื่อใช้ในการผลิตสินค้าต่างๆ มีการขยายตัวสูงขึ้นถึงร้อยละ 51.5 อีกทั้งสัญญาณ

ทางบวกการบริโภคของประชาชนที่ชัดเจนคือการนำเข้าสินค้าอุปโภค-บริโภคในเดือนเดียวกันขยายตัวได้ร้อยละ 17 แสดงว่าผู้บริโภคเริ่มมีการจับจ่ายสินค้าฟุ่มเฟือยมากขึ้น

เพื่อให้เห็นภาพของตลาดแรงงานได้ชัดเจนจากข้อมูลสถานะเศรษฐกิจ-แรงงานเดือนกรกฎาคม มีสถานประกอบการจดทะเบียนนิติบุคคลรวมกัน 789,851 กิจการโดยร้อยละ 54 อยู่ในกทม.และปริมณฑล อีกร้อยละ 9.38 อยู่ในพื้นที่ EEC มีโรงงานอุตสาหกรรมถูกต้องตามกฎหมายประมาณ 141,127 กิจการ ผู้มีงานทำในภาคเอกชนทั้งในระบบและนอกระบบประมาณ 24.32 ล้านคน ในจำนวนนี้เป็นแรงงานอยู่ในภาค SME รวมกันประมาณ 12.71 ล้านคนส่วนใหญ่อยู่ในภาคการค้าและบริการ จำนวนคนว่างงานข้อมูลทางการระบุประมาณ 7.3 แสนคนตัวเลขที่น่าสนใจคือแรงงานที่ทำงานไม่เกิน 1-24 ชั่วโมงต่อสัปดาห์หรือเรียกว่า ผู้เสมือนว่างงานมีจำนวนสูงถึง 3.53 ล้านคน แรงงานเหล่านี้เป็นผู้ว่างงานแฝงอยู่ในตลาดแรงงานในจำนวนนี้พบว่าร้อยละ 21 เป็นคนที่ทำงานในหนึ่งสัปดาห์น้อยกว่า 1 ชั่วโมงคือสภาพไม่ต่างจากคนว่างงาน

เศรษฐกิจที่ค่อยๆฟื้นตัวส่งผลต่อตลาดแรงงานเริ่มมีสัญญาณการจ้างงานเพิ่มขึ้นจากข้อมูลเชิงประจักษ์สะท้อนจากแรงงานในระบบประกันสังคมมาตรา 33 เดือนกรกฎาคมมีจำนวน 11.127 ล้านคนสูงสูดนับแต่ต้นปีแต่จำนวนการจ้างงานยังไม่มาก จากข้อมูลเชิงประจักษ์ด้วยการเปรียบเทียบแรงงานในระบบประกันสังคมระหว่างเดือนมกราคมถึงกรกฎาคม 2564 มีการจ้างงานรวมกันเพียง 71,720 คนหรือเฉลี่ยเพียงเดือนละหมื่นเศษต่างจากข้อมูลรัฐที่ระบุว่ามีการจ้างงานเป็นหลักแสนหลักล้าน ขณะเดียวกันข้อมูลในเดือนดังกล่าวเปรียบเทียบกับเดือนมีนาคมปีที่แล้วซึ่งเป็นช่วงก่อนโควิดระบาดพบว่าแรงงานในระบบประกันสังคมลดลงถึง 607,118 คนหรือหายไปคิดเป็นร้อยละ 5.14

ตลาดแรงงานที่เริ่มฟื้นตัวเห็นได้จากจำนวนแรงงานต่างด้าว ณ เดือนกรกฎาคมมีจำนวน 2.380 ล้านคนสูงสูดนับตั้งแต่ต้นปีในช่วง 7 เดือนแรกเพิ่มขึ้น 199,423 คน เพิ่มขึ้นร้อยละ 5.14 แต่จำนวนแรงงานต่างด้าวยังหายไปจากก่อนโควิดระบาดอีกประมาณ 4.337 แสนคนหรือหายไปถึงร้อยละ 15.4 อย่างน้อยข้อมูลข้างต้นบ่งบอกให้เห็นว่าตั้งแต่เดือนกรกฎาคมที่ผ่านมาสถานะเศรษฐกิจเริ่มผ่อนคลายทำให้ตลาดแรงงานฟื้นจุดต่ำสุดแต่การจ้างงานยังมีความอ่อนไหว สถานะตลาดแรงงานสามารถสะท้อนจากจำนวนคนว่างงานและผู้เสมือนว่างงานซึ่งเป็นคนว่างงานแฝงมีจำนวนรวมกันสูงถึง 4.26 ล้านคน ในจำนวนนี้เป็นผู้อยู่ในสถานะเกือบเป็นคนว่างงานคือกลุ่มแรงงานที่ทำงานน้อยกว่า 1 ชั่วโมงต่อสัปดาห์มีจำนวนมากถึง 7.4 แสนคน แสดงให้เห็นถึงความเปราะบางของตลาดแรงงานที่ยังคงมีความอ่อนไหว

การผลักดันให้ตลาดแรงงานกลับมาฟื้นตัวใกล้เคียงก่อนโควิดระบาด ไม่สามารถพึ่งพิงเฉพาะแค่เซกเตอร์ส่งออกมีสัดส่วนอยู่ในจีดีพีประมาณร้อยละ 51 ถึงแม้จะขยายตัวได้ดีก็ไม่พอผลักดันเศรษฐกิจทั้งระบบ อีกทั้งภาคส่งออกยังมีปัจจัยเสี่ยงเผชิญกับปัญหาการขาดแคลนตู้คอนเทนเนอร์อย่างรุนแรงทำให้ค่าระวางเรือหรือ “Freight Charge” พุ่งสูงสูดเป็นประวัติการณ์ เปรียบเทียบช่วง 4 เดือนที่ผ่านมา (มิ.ย.-ก.ย.64) เช่น เส้นทางเอเชียแปซิฟิก ได้แก่ จีน, ญี่ปุ่น, เกาหลีใต้, อาเซียน ค่าระวางเรือสูงขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 9 เส้นทางไปท่าเรือหลักสหรัฐเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 80 และต้องเสียค่า Peak Season 550.-เหรียญสหรัฐบวกกับ Premium

Rate เพิ่มต่างหากอีก 7,300.- เหรียญสหรัฐ./ตู้ (TEU.) ขณะที่ค่าระวางเรือไปไซปรัสเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 22.15 และบวกค่า Peak Season อีก 550.- เหรียญสหรัฐ./ตู้ (TEU.) เนื่องจากภาคส่งออกมีการจ้างงานจำนวนมากปัจจัยเหล่านี้จำเป็นต้องนำมาบูรณาการเพื่อให้เห็นภาพการฟื้นตัวของตลาดแรงงาน

มิติภาวะของการฟื้นตัวของเศรษฐกิจและตลาดแรงงานตั้งแต่ต้นไตรมาส 3 ที่น่าจะถึงจุดต่ำสุดแต่ไม่สามารถนำมาตอบโจทย์กับการฟื้นตัวของภาคธุรกิจจริงได้ทั้งหมด เนื่องจากบริบทมีความแตกต่างกันไปตามคลัสเตอร์ธุรกิจและอุตสาหกรรม โดยภาพรวมโครงสร้างประชากรและแรงงานไทยมีจำนวนลูกจ้างทำงานอยู่ในภาคเอกชนทั้งในระบบและนอกระบบรวมกันประมาณ 24.32 ล้านคนคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 64.31 ของผู้มีงานทำทั้งหมด เป็นแรงงานในประกันสังคมร้อยละ 11.127 ล้านคนสัดส่วนร้อยละ 29.42 และแรงงานอิสระที่ขึ้นทะเบียนประกันสังคมมาตรา 40 (ก.ค.64) จำนวนประมาณ 3.374 ล้านคน ที่เหลือเป็นแรงงานนอกระบบที่ทำงานอยู่ในภาคส่วนเอกชนต่างๆ เช่น ค้าปลีก-ค้าส่ง, ภาคท่องเที่ยว, ก่อสร้าง, โลจิสติกส์, ภาคการผลิต เฉพาะทำงานอยู่ในสถานประกอบการขนาดกลางและขนาดเล็ก (SME) จำนวน 3.13 ล้านแห่งมีแรงงานรวมกันประมาณ 12.71 ล้านคน

โครงสร้างประชากรและตลาดแรงงาน

เดือนกรกฎาคม 2564

หน่วย : ล้านคน

ลูกจ้าง-แรงงานทำงานภาคเอกชนตามประกันสังคมมาตรา 33	11.127
ลูกจ้าง-แรงงานทำงานภาคเอกชนนอกระบบ	9.819
ทำงานอยู่ตามสถานประกอบการ/SME	4.459
ทำงานอยู่ในครัวเรือน	5.110
รับจ้างทำงานบ้านส่วนบุคคล	0.250
นายจ้าง-ลูกจ้างทำงานอิสระตามประกันสังคมมาตรา 40	3.374
เกษตรกร	11.750
ราชการ-ลูกจ้างรัฐบาล	1.750

ที่มา : สังเคราะห์จากข้อมูลปฐมภูมิ เช่น ภาวะการทำงานประชากร ธ.ค. 63, ภาวะการทำงานของประชากร Q2/64, เศรษฐกิจแรงงาน ก.ค.64

ลักษณะการฟื้นตัวของตลาดแรงงาน สามารถแบ่งออกได้ 3 กลุ่ม

1. **กลุ่มฟื้นตัวได้ดี** ส่วนใหญ่ทำงานอยู่ในคลัสเตอร์ส่งออกและโซ่อุปทานที่เกี่ยวข้องได้รับอานิสงส์การฟื้นตัวของคู่ค้าหลักทำให้ 7 เดือนแรกขยายตัวเชิงเหรียญสหรัฐร้อยละ 16.20 เป็นการเพิ่มทั้งจำนวนตู้คอนเทนเนอร์และมูลค่า หากไม่รวมส่งออกข้าวที่หดตัวแรงพบว่าใน TOP 30 คลัสเตอร์มีเพียง 3 อุตสาหกรรมเท่านั้นที่ยังติดลบโดยเฉพาะอัญมณีและเครื่องประดับที่หดตัวสูงถึงร้อยละ 54 ขณะเดียวกันคลัสเตอร์ที่แทบไม่ได้รับผลกระทบจากโควิด เช่น อุตสาหกรรม-ธุรกิจที่

เกี่ยวกับเวชภัณฑ์-ยา, ฤกษ์มือยางและวัสดุอุปกรณ์ตลอดจนภาคบริการที่เกี่ยวข้องกับโควิดทั้งทางตรงและทางอ้อม

2. **กลุ่มที่ค่อยๆฟื้นตัว** ส่วนใหญ่เป็นแรงงานที่ทำงานอยู่ในคลัสเตอร์ที่ได้รับการคลายล็อกจากมาตรการคุมเข้มทางเศรษฐกิจ เช่น ค้าส่ง-ค้าปลีก, ร้านอาหาร, ธุรกิจโลจิสติกส์และธุรกิจบริการต่างๆ ตลอดจนอุตสาหกรรมที่จำหน่ายสินค้าในประเทศ เช่น รถยนต์, สินค้าอุปโภค-บริโภค, สินค้าอิเล็กทรอนิกส์โดยเฉพาะแท็บเล็ตและอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับออนไลน์ อีกทั้งธุรกิจในประเทศหากไม่มีการระบาดของโควิดมากขึ้นจะได้รับอานิสงส์จากการคลายล็อกทำให้การท่องเที่ยวในประเทศค่อยๆกลับมา
3. **กลุ่มที่ไม่มีความชัดเจนในการฟื้นตัว** เป็นแรงงานที่ทำงานอยู่ในภาคส่วนคลัสเตอร์ที่อ่อนไหวจากผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโควิดโดยเฉพาะภาคท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับต่างชาติ ในปีก่อนโควิดระบาดมีจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติประมาณ 39.92 ล้านคนรายได้ 1.91 ล้านล้านบาท ช่วงโควิดระบาดรุนแรงปีพ.ศ.2563 เหลือเพียง 6.7 ล้านคนหดตัวร้อยละ 83.22 มูลค่ารายได้ 3.20 แสนล้านบาท และปีพ.ศ.2564 อาจไม่เกิน 5 แสนคนหดตัวร้อยละ 97.3 มูลค่ารายได้ไม่เกิน 3 แสนล้านบาท

ภาพรวมเศรษฐกิจของประเทศจากการประมาณการของ “สศช.” ประเมินล่าสุด (ส.ค.64) เศรษฐกิจไทยปีพ.ศ.2564 จะขยายตัวได้ร้อยละ 0.7-1.2 หรือค่าเฉลี่ยร้อยละ 0.9 เป็นอัตราที่ต่ำเมื่อเทียบกับฐานปีพ.ศ. 2563 ที่หดตัวติดลบร้อยละ 6.1 ขณะที่การบริโภคประชาชนจะขยายตัวได้เพียงร้อยละ 1.1 มีเพียงภาคส่งออกเท่านั้นที่ยังขยายตัวได้ดีซึ่งไม่พอที่จะขับเคลื่อนเศรษฐกิจ ดังนั้นการผลักดันเศรษฐกิจและตลาดแรงงานให้ฟื้นอย่างยั่งยืนจะต้องผลักดันให้การบริโภคของประชาชนกลับมาฟื้นตัว เนื่องจากภาคการค้าและบริการมีส่วนครึ่งหนึ่งอยู่ในจีดีพีเกี่ยวข้องกับแรงงานจำนวนมาก ขณะที่ภาคท่องเที่ยวในปีปกติมีส่วนอยู่ในจีดีพีประมาณร้อยละ 17.75 เกี่ยวข้องกับแรงงานทางตรงทางอ้อมประมาณ 2.94 ล้านคน คาดว่าไตรมาส 4 ของปีนี้หากไม่มีอุบัติเหตุต้องกลับมาล็อกดาวน์ครั้งใหม่จะทำให้ธุรกิจท่องเที่ยวในประเทศค่อยๆฟื้นแต่ทัวร์ต่างชาติปีพ.ศ. 2565 จะได้ 1 ใน 3 ของที่เคยมาจะได้หรือไม่เป็นความท้าทายของประเทศ การเปิดประเทศด้วยการปลดล็อกพื้นที่เศรษฐกิจเป็นแนวทางที่ควรจะเดินหน้าซึ่งจะมีผลทำให้เศรษฐกิจกลับมาขับเคลื่อน จำเป็นจะต้องคู่ขนานกับมาตรการคุมเข้มทางด้านสาธารณสุขเกี่ยวข้องกับความสมดุลทางด้านเศรษฐกิจกับการลดการแพร่ระบาดของโควิด เป็นโจทย์ยากที่ภาครัฐและเอกชนรวมถึงภาคแรงงานจะต้องฝ่าฟันไปด้วยกัน

สามารถค้นหาคำถามวิชาการของ “ดร.ธนิต โสรัตน์”

ได้ที่ www.tanitsorat.com หรือ [Facebook/Tanit.Sorat](https://www.facebook.com/Tanit.Sorat)

Email : tanitsorat@gmail.com